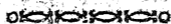

A'
CSÁSzáRI ÉS KIRALYI FELSÉG

ENGEDÉLMÉVEL,

Nro 23.

Költ Bétsben, Mind Szent Havának (Octóbernek)
 6-dik napján 1797-dik Esztendőben.

Hadi és Békességes Környülállások.

A' Bétsi Udvari Újságnak 4-dik Octóberi Darabja, minekutánna el beszéllette: a' Cárnióliai Seregosztályunknak elébb-nyomulását; ágyúinknak, Feistriztől a' szélekhez lett szállittatását; a' Fő-quártélynak ugyan az nap, az az Sept. 27-dikén Görzbe lett által-tétettetését; 's az új sántzak hányattatását; így fejezi bé ezen előadásat; és minden egyéb előrevaló készületek

E e

is meg tétetnek, melyeket meg-kívánnak a' környülállások arra az esetre; ha az Udinei alkudozásoknak nem lenne békesség vége; 's új meg-támadáshoz kezdene az ellenség.

A' Német-Birodalom' részéről *Rastadt*ban tartandó Békességalkura, Gr. *Metternich* neveztetett Tsászári Deputátusnak *Felsch* Úrral egyetemben, a' ki tanítja a' Bétsi Universitásban közönségesen, a' Német-Birodalom' Históriáját és Törvényeit.

Udinéből Sep. 26-dikán: — „A' Ts. K. Udvarnak Pétersburgi Követe Gróf *Cobenzel* Lajos Ő Exc. ja, ki, a' szomszéd-ságunkbann fekvő *Görzből* (Goritziaból) vette származását, ide érkezett ma estve. Az egész Ts. K. Sereg úgy előre nyomult már; hogy csak egy lépést kell tenni nékie, mindjárt túl van a' határon.

Dalmátziának Fővárosában Zárában (Jáderában) fényes Innepnap volt a' közelebb múltt Augustusnak utolsó napja, úgy-mint a' mely, nevenapja lévén Ts. Kir. Kommisszárius Gróf *Thurn* Rajmund Ő Exc. jának, különös módra nyilatkoztatták azon, Dalmátzia' Rendjei a' Gróf Úrhoz viseltető indulatjokat, de egyszersmind igen Izembetünő bizonyosságát adták annak a' tisztelettel teljes hajlandóságjoknak, melyel, köteleseknek esmériük magokat a' Ts. K. Felség eránt, a' ki, *Thurn* Grófot

Zárába küldötte, a' Ts. K. igazgatásnak jó karba való állítására. Reggel, köszöntésére mentek a' Grófnak mind a' Zarában lévő Ts. K. Katona-Tisztek, mind pedig a' Dalmátziái Katona- és Polgári-Tisztek is. *Hohenlohe* Reg. je' Bandája muzsikált ebéd alatt, melynél ültek a' többek között; Ts. K. Generális B. *Knesovich*, és a' Dalmata Nemzeti Katonaság' Generálmájorjai, Gróf *Stratico* és *Büch*. A' midőn Ö Ts. K. Felsege egészségéért ivott a' Ts. Kir. Kommisszárius Úr: megszóllaltak a' Zárai bástya' ágyúi, 's azoknak durrogásával egygyütt vígan hangzottak a' témérdek *Éljen* kiáltások is. Éjtfzakára kivolt a' nagy piatz világosítva, 's győzedelmi-kapukkal is ékeskedett, a' melyek között rogyogott Dalmátziának tzimere, Horátziusból vett ily helyes és sokat jelentő alól-írással:

Ego nec tumultum
Nec mori per vim metuam, tenente
Caesare terras.

Ott is zengett a' felyebb nevezett Banda' muzsikája, melyet egy óráig halgattott, a' Kommisszárius Úr, azután Casinóba ment, onnét pedig Teátromba, a' melyben Bál tartatott, és különbkülönbféle részfzerént német, részfzerént olasz nyelven az alkalmatossághoz képest készített

E e a

Versezetek mutattattak bé Ő Exc. jának;
's ezek között egy deák is, következendő
nyomtatott sorokban:

IMP. CAES. FRANCISCO. II. P. F. AUGUSTO
DD. Leopoldi. II. Josephi. II. Imp. Augg.
Fil. Nep.

Germanor. Hungaror. Bojohaemor.
Dalmatarum. Regi.

in. Jura. sua. redeunti

DALMATIA. FOELIX

securitate. Publica. Restituta.

M. P.

Jaderae. Dalmatiae. Metropoli. Et. Emporin
M. D. CC. LXXX. VII.

Raym. Turriano. S. R. I. Com. Gorit.
et Grad. Praef.

Dalmatiae. Et. Epiri

Legato. Augustali

Ad. Rem. Publicam. Constituendam.

Udinéből tegnapelőtt érkezett Bétsbe
Gróf *Dietrichstein*. Még a' Békességről,
egyebet reménységnél nem tudhatni. Beszél-
li *Bonapartéról*, hogy mindennap galában
vagyon; az az ki-varrott drága köntösben,
porozatlan hajjal; de az egészségbéli álla-
potja' alkalmasint olyjan, hogy alig há-
Hoche után való menetele sokára fog ha-
ladni. — *Bonaparte*, *Desaix* Generálist
küldötte Párisba:

Egy híres Fr. Spion, *Perizini* nevű Velentzei Paraszt, a' ki *Bonapartéval* együtt lovaglott vala bé Grétzbe, és azután is mindég vele vólt, és mostanság Gradiskánál szemlélődött, el fogattatott, 's kötözve vitettetett bé Grétzbe Oct. 4-dikén.

A' Frantzia Kiköltöztek' Seregéről, mely *Conde* Hertzeg' vezérlése alatt vagon, azt írják *Stuttgardból*: hogy már 16-dik Septembertől fogva, az Orosz Udvar' zsóldját szedi. A' Nagy Britanniai Udvartól, fél esztendői zsóldot kapott ajándékban. Tsapatonként fog indulni, *Ulma* felé, a' honnét hajókon vitettetik, *Lintzig*; 's onnét *Lembergnek* veszi útját. Az első Tsapat 1-ső Octóberben kezdi az indulást.

A' Fr. Nemzethez egy hofszú Hirdetményt intézett a' Direktórium Septemb. 20-dikán, a' melyben ígéri: hogy mindent meg-próbál még a' Békességnek meg-szerzésére: mindazáltal arra az esetre, ha talán próbái sikertelenek lennének: rendeléseket tett, hogy a' Frantzia Seregek egész készülettel légyenek.

Az újjabb Londoni Tudósítások szerint, húsz új lineai hajók készülnek, részszereint a' Királyi; részszereint magános Hajóműhelyekben, mely hajók közzül kettő — *Hibernia* és *Caledonia* nevezetű — mind

egyik százötz ágyús; öt, 98; 2, nyöltz-
van; és tizenegy 78 ágyúsok.

A' Spanyol partok előtt tanyázó Lord
S. Vincent' Hajósseregét, 6 lineai és két
bombi-hányó-hajókkal szándékozik szapo-
rítani a' Nagy Britanniai Udvar.

Hat Anglus Regementek, parantsola-
tot kaptak: hogy hajóra való szálláshoz
készítsék magokat.

A' hatalmaskodó Fr. Felekezet' részéről,
a' találós frantzia ész, egy emlékeztető-pénzt
gondolt ki, melynek szemléltetése által,
ki-nevettethesse *Pichegrut*. Ezen pénzen
3 Könyvek vagynak ki-formálva. Az el-
sőnek a' fedelére *Lafayette'* képe van le-
rajzolva, ily aláírással: *Első Szakasz*. A'
2-dik, fedelére, *Dumourier'* képe, ily alá-
írással: *Második Szakasz*. A' 3-dik, fede-
lére, *Pichegru'* képe, ily aláírással: *Har-
madik Szakasz*. A' 3 Szakaszok körül pe-
dig ez olvastatik: *A' Fr. Respublika' Hi-
stóriája 3 Szakaszokban*. Tzélozás vagy on-
e' tsúfolkodó találmánnyal, arra a' Levél-
re, mely, *Antraiguesnek* saját kezével
írott Jegyző-Könyvében úgy adatik elő,
mintha azt *Pichegru* írta volna, a' mely-
nek kezdő szavai ezek: *Én a' mit tsiná-
lok, úgy tsinálok, hogy tökéletes legyen.*
*En nem akarok matériájává lenni a' Lafayet-
te, és Dumourier Históriája' 3-dik Tómu-*

sának. — Sokan kételkednek azonban ennek a' Levélnek valósággal *Pichegrut*ól lett származásáról, nem csak azért, hogy az, nem tulajdon keze-írása *Pichegru*nek; hanem azért is, mert különös dolognak látszik az ő előttök: miért hogy a' Direktórium, melynek már 4 Hónapoktól fogva voltak kezei között az *Antraigues* Írásai, bé nem adta a' Törvényhozó-Tanátsnak *Pichegrut*, és a' Konstitúzióban ki szabott rendszerént nem bánt véle? Még nagyobb a' kétség *Barthelémyre* nézve, a' kinek Rojalistaságát hogy meg-bizonyítsa a' mostani Direktórium, ki nyomtattatta azt a' levelezést, mely, az ő előadása szerént, *Lemaitre* nevű el fogatott Rojalistánál talaltatott. Ezen levelezésben, fordul elő *Boissy d' Anglas*nak *Barthelémy*hez, és ennek vizont a' maga lelki Barátjához *Boissy*hoz intézett Levele. *Boissy*' Leveleiben, ez olvastatik a' többek között: „*Fr. Ország*nak, kell lenni egy Konstitúzionális Királyjának.“ *Barthelémy*ében pedig: „*Az új esztendő meg fogja bukattani a' Király-öloket, és fel-eleveníti az 1791 dik esztendőbéli Királyi-Konstitúziót.*“

A' Frantzia földről ki-költözött, de ezen esztendőben ismét visszta takarodott; most pedig a' 4-dik Sept. ri változás után onét el parantsoltatott Szerentsétlenek' szá-

ma, mely nagy légyen: onnét meg-lehet ítélni, hogy tsak 8-dik Sept. től fogva, 12-dikig, 6 ezeren takarodtak Basileán által Német-Országba, és Konstántzia felé folytatták útjokat, leg-nagyobb részént ügyefogyott állapotban.

Batáviai Respublika: Újra hozzá fogtak ezen Közönséges-Társaságban a' Konstitúzió-készítéshez, 21 Tagjai a' Nemzeti gyűlésnek, kik, minden Tartomány' Deputátusai közzül vagynak választva, 's leg-nagyobb részént revolúzionális Emberek. — A' Batáviai földről való el-küldése eránt a' Fr. Kiköltöztteknek, újra parantsolatok adattak ki. — A' Cisalpina Respublika barátságos atyafiságát ajánlotta a' Batáviainak. — Az Újságokra nézve azt végezté 14 dik Septemberbenn a' Hágai Gyűlés, hogy azoknak Írói, oly vélekedéseiket se' Magoknak se' Másoknak ne közöljék, a' melyek által meg-sértetnének a' Batáviai Respublika' Baráti. Ezen Végzésre a' Hágai Fr. Követ szolgáltattott alkalmatosságot egy panaszsa által, melyet a' Lejdai Újság' Kiadója Néhai Prófessor *Luzac* ellen intézett azért, hogy *Luzac*, a' 4-dik Septemperi Fr. Revolúziót úgy adta elő, mint *Robespierre'*; *Marat'*; és *Collot d'Herbois'* győzedelmét, melynek igen szomorú következéseit jövendölte.

Elegyes Tudósítások.

Skótziábann le-kezdett tsillapodni a' lárma: minekutánna a' jó oktatásoknál fogva által-látta a' Nép, a' Polgári Katonaság' fel-állítása által való Atyai szándékát a' Királynak.

A' Spanyol Udvar nem tétetett még közönségesse semmi különös Tudósítást arról a' nagy szerentsétlenségről, mely történt, Déli - Amérikában fekvő *Tacunga*, *Ambato*, *Riobamba*, 's *Alaosi* Tartományainn, nem külömben *Chimbo* Tartományának és *Quitonak* is egy részénn. Mind *Quito* Városából azonban; mind *Riobamba* Városa' tájjáról is érkeztek már Európába bizonyos Tudósítások azon nagy vezedelemről. A' *Quitoi* Levél értelme ez: „Febr. 4-dikénn, délelötti 7 és 8 óra között kezdődött a' földindulás. Minden épületek özsze-omlottak t. i. *Quito* Városában, melynek Lakosai leg-alább is 30 ezer lélekből állottak. A' Földindulás' okának mondatik lenni, *Macas* nevű tűzokádó-hegynek a' közepénn lett ki-szakadása, mely úgy meg-rendítette a' földet; hogy a' hegyek le roskadtak, és némelyekből por-tenger és közápor; másokból tűzözön, másokból ismét folyó-vizek omlottak ki. *Ygualata* nevű hegynek el sülyedése által nevezetessen oly rettentő tűzözön támadt,

mely *Gapalpi*, *St. Andres*, *Guodno*, *Embyes*, *Guanando*, és sok más helyeket, egészfzen meg-emésztt. *De la Moya* nevű hegy, Özönvízzé vált úgy szólván, a mely *Pelile*, és *St. Ildephonse* nevű helyeket, ezernél számossabb Lakosokkal egyetemben el borított. *Cucro* nevű hegy, az ugyan azon nevet viselő falura úgy dült, hogy azt, egészfzen maga alá temette. *Yatagui* Hegy, *Masdro* nevű Helyre esett, 's azt minden épületeivel együtt el süllesztette. A' Lakosok között, tsupán két Személy maradt meg életben. *Masdro*' helyén most, híg Szúrok forma motsár vagon, a' melynek párázatja, bűdöskő szagú, és az egész tó felett villám módjára el lobbanó sűrű tüzetskék szemléltetnek. *Riobamba*, *Ambato*, és *Tacunga* Tartományokat leg-nagyobb mértékben érdeklette a' veszély. Az életektől meg-fosztattak' száma, bizonyosan nem tudatik; hanem igen nagyak kell lenni. *Tacungában* sok Emberek meg-haltak éhel is; szomjan is, mivel az ivó-vizek mind el romlottak. — A' *Riobambai vidékről Febr. 8-dikánn írott Levél szerént*: *Culsa* nevű hegynek a' fele le-rogyván, úgy öfzfeszúzta *Riobamba* Városát, hogy abban egykő a' másikon nem maradt; és egy lélek is a' Lakosok között meg nem menekedhetett. Nagy pusztulások lettek egyéb

helyekbenn is, és néhol oly igen különös változások, hogy, a' völgyekben feküdt házak, hegyek' tetejére emelkedtek fel, a' hegyeken feküdtek pedig, völgyekbe szállottak alá. Az is meg-történt, hogy egy Helységből, egészfzen más Helységbe vettettek által a' Házak egészfz épségjekben. „Még állanak — *így ír a' Levél* — de talán hólnap nem lesznek. A' mely Lakosok, ki, törtt kézzel, ki, törtt lábbal, valamely térségre ki-szabadíthatták is magokat: azok is magok előtt látták a' halált; mert húsz líverért se' kaphattak egy font kenyeret. A' mely Városoknak meg-maradott is valamely része, nem lehetett feléjük közeli-teni a' rothadni kezdett testek miatt.

Emberi természetet borzasztó történet.

Páris mellett Verzfália (Versailles) Városában tíz esztendőktől fogva élt vala már egy Polgár házasságban oly Feleséggel, a' ki egy vólt Verzfáliának leg-szebb Asszonyai közzül, és a' ki ötöt két Magzatoknak tette Attyává. Ezeknek Ő, igyekezett oly nevelést adni, valamilyen tsak ki-telhetett az ő tiszteességes jövedelméhez képest, melyet kívánván még nagyobb-ra nevelni, jónak ítélte, hogy két házait a' melyeket birt Verzfáliában, tökepenzzé tsinálja, a' minthogy el is adta, 's kapott

érettek százhusz ezer lívert. Ezen summát
 Ő, egy Kereskedő-Társaságnak adta által,
 jó reménység' fejében, de a' Társaság ban-
 krutált. Ennek hallására méjj bánatba me-
 rült a' szerentsétlen Ember, mely tartott
 hat hetekig: és addig nem is evett a' Fele-
 ségével és Gyermekeivel; hanem, Sept.
 16-dikán egyszerre néminémü vidám ele-
 venségét kezdett mutatni, 's mondja a' Fe-
 leségének, hogy véle akar ebédelni. Afz-
 talhoz ülnek, 's hát a' két Gyermek alig
 végezte el a' leves-evést, hogy csak el
 hanyatlik, 's meg-hal. Az el szörnyükö-
 dött Anyához fordulván ekkor a' már ma-
 gát el szántt Atya, így szólott hozzája:
 Ezen ne tsudálkozz, én vagyok az oka
 Magzataink' halálának. Meg-akartam őket
 menteni attól a' nagy nyomorúságtól, mely-
 nek ki lettek volna tétettetve, értt eszü
 korokban, 's azért is mérget adtam bé né-
 kiek. De azt akarom, hogy se' én, se'
 Te ne éljünk tovább ő nállok. Alig vé-
 gezte ezen szókat; 's úgy lötte főbe ked-
 ves Feleségét, hogy az, halva terült lá-
 baihoz. Tsupán egy Szolgáló vala Szem-
 lélője ezenn rettenetes scénának, a' kinek
 ekkor által-adván a' fzanakozásra méltó
 Gyilkos egy levélkét, monda néki: Vidd
 el ezt, a' hová szóll: meg van ebben írva:
 Ki, és mi okon tselekedett ily dolgot; 's ezen

szárait nyomban követte az ő maga halála is:

Magyar Ország.

Toti Inclytae Insurgenti Nobilitati Hungariae, circe Sabariam in Castris existenti, *Gabriél Döry* de Jobbaháza, Parochus, et Vice-Archi-Diaconus Szent-Lőrincziensis:

Audiit insolitis Mars undiqvé motibus Oras
 Hungariae penitus Bella parare nova,
 Totis imò Suis actis jam Viribus uná,
 Certò in Sabariis Castra locasse plagis,
 Credidit ista Sibi Tanta molimina Gentis,
 Ocyus omninó perspiciendá fore,
 Vidit, et Attonitus, (dum nempé Heroe videre
 In Qvòvis Totum Se Sibi visus erat)
 Unum Me Tellus hucdum venerata, repente
 Undé tot excivit Numiná Martis, ait,
 Unus Apollo datur, datur Unus Iupiter, ergó
 Debent Sola Mei Numiná Tanta dari?
 I, modó Me invito tú Gallia partá trophaea
 Multorum innocuò sanguine faeda cane,
 Extuleras hucusqvé tuas super aethera vires,
 Si placeat Hungaricas experiare veni,
 In Qvòvis Heroe Scias (discriminé nullò)
 Non aliò, cum Ipsò Nómine Martis ages,
 Perfidiaeqvé Omnis Duce Me temeraria paenas,
 Digna futúra tui victima crede dabis.

Pozsonból Oct. 3-dikán: — „Prí-
 más Ő Eminentziája, háláadó Isteni-tiszte-
 letet tartatott itt mai napon, közönséges-
 senn óhajtott egészségének helyre-állásáért.
 Maga is jelen volt a' Szentegyházban.
 Városunknak minden rendű Lakosai részt
 vettek ezen napnak örömeiben. A' Stutz-

tzos Társaság, pompás tzel. lövöldözést rendelt ezenn napra, a' melyet maga Ö Eminentziaja is meg - nézett, az Esztergom Vármegyei fel keltt Nemesek' Vezérje' Gróf *Battyáni* Antal, és Szabolts Vármegyei Oberster Báró *Vay* Miklós Ö Nagyságok' társaságabann. A' Stutztzos Kompánia, ki-allott parádében és mozsár ágyúkat dorrogatott, fő Vendégje' tizteletére. “

„ Nemes Vármegyénk' gyalog Serege, tegnap tette le a' hitet, szokott tzeremóniával. “

A' Magyar Kamarához, számfelett való Tanátsossá méltóztatott nevezni Ö Felsége, Vásárosnaményi Báró *Ötvös* Ignáts Ö Nagyságát.

Pozsonból Budára is le ment a' Bétsi Nuncius Markéze *Ruffo*, 's *Konde Suffraganeus* Püspök Ö Ngához szállott.

A' Kolosvári Akadémiabéli tanító-székét a' Bányászi-tudományoknak, a' mely, Néhai Orvos-Doktor és Professor *Etienne* Úr' halálával üressen maradt, *Szala* Vármegyei Fi *Móger* Károly Úr nyerte el, ki az említett tudományokhoz már annakelőtte is, négy esztendőktől fogva pedig Selmetzbányann különös szorgalmatossággal, és ditséert előmenetellel keliztette magát.

* * * * *

Tudósítások.

A' szaporán terjedő mai hitetlenségnek meg-gátolására, és a' Keresztyén Vallásnak meg-kedveltetésére igen alkalmas Könyvetske jött ki Komáromban ily tzm alatt: *A' Vallás' Győzedelme, a' mai Hitetlenek, és új Böltsek ellen. Irta Franzia nyelven Lancelin Ur 's a' t.* Minekutánna az érdemes Szerző, ezen munkának első részében az új Filosofusi tudományt rövideden ugyan, de el nyomhatatlan fontossággal meg-tzáfolta volna: annakutánna az Isteni Kinyilatkoztatásnak vagy Jelentésnek (Revelátciónak) szükséges voltát adja az Olvasónak eleibe, és annak hitelességét, világos, és minden kétséget felül múló bizonyításokkal mutatja meg. A' Könyv nem nagy Kötet, és még is mind azokat világos rövidséggel magába foglalja, a' miket e' tárgyra nézve, nem kis fáradsággal kellene özfze-szedni. Azarra tsekély, úgy mint 42 xr., és így könnyen meg-szerezhetik mind Azok, a' kik betsülik a' Vallást, és gyönyörködnek annak tizfteletére írott munkákban. Különös hafznát vehetik ezen Könyvnek a' közön-séges és Magános Nevelők, a' végre, hogy nevendék Ember-társaiknak szíveikbe jó

korán bé-tsepegtetvén a' Vallást, ezzel megvessék Azokbann a' jó erköltsök' fundamentomát is. Találtatik: Fejérváratt, Könyvkötő Lang Ágoston; Győrött, Könyvkötő Müller Ferentz; Ketskeméten, Könyvkötő Veresmarty János; Komáromban, Könyvnyomtató Weinmüller Bálint; Kőfzegen, Engel; Ó-Budánn, Könyvkötő 'Soldos György; Pestenn, Könyváros Veingand, és Institóris; Péstett, az Öregebbik Veidinger; Posonban, Könyváros Sweiger, és Leeg; Szegedenn, Kibling József — Uraknál. — *Pucz Antal.*

* * * * *

Bétsbenn, Köllnerhof nevezetű épületbenn vagyon egy bólt; melybenn, a' *Weedgwoods* nevezetű Angliai tserépedényeknél semmivel nem alábbvaló Prágai edényeket, akár külön darabokban; akár egész asztali készületben, éppen azonn az árron lehet meg-kapni, a' melyen adattatnak magában a' Prágai Fábrikábann. Oly kemény edények ezek, hogy úgy a' mint ki-kerülnek a' Fábrikából, mindjárt főzni is lehetne benne. Az árrok' laistromát ingyen osztogatja a' fenn említett *Köllnerhofi Bólt'* Gazdája

Winkler József.